

ה תהלים

ו **תְּאֵבֶד׃ דְּבַרְיִ כְּזָב׃**

ח **וְאֲנִי בְּרַב חֲסִדֶּךָ אָבּוֹא בֵיתְךָ**

ט **יְהוָה׃ נַחְנִי בְּצַדִּיקְתֶּךָ לְמַעַן שׁוֹרְרֵי**

י **כִּי אִין בְּפִיהוּ נְכוֹנָה קִרְבָּם הָיוּת**

יא **הָאֲשִׁימִם׃ אֱלֹהִים יַפְלוּ מִמְּעֻצּוֹתֵיהֶם**

יב **וַיִּשְׁמְחוּ כָּל־חוֹסֵי בְּךָ לְעוֹלָם יִרְגְּנוּ וַתִּסָּךְ עַלֵימוּ**

יג **כִּי־אֲתָה תִבְרָךְ צַדִּיק**

ו א לַמְנַצֵּחַ בְּנִינּוֹת עַל־הַשְּׁמִינִית

ב יְהוָה אֶל־בְּאֶפְרַיִם תּוֹכִיחֵנִי

מסורה גדולה

ואני ד' בטע' בסיפ' ברב בצדק בתמי כמעט.

תרגום תהלים

וחט **תְּאֵבֶד מִמְּלִי כִידְבֹא אֲנִשׁ שְׁרֵי דַם וּפְאִי וְנִכְלָא יְרַחֵק יְיָ׃ וְאַנָּא פְּסִגְיָא טִיבְךָ אֶעוּל לְבִיתְךָ אֶסְגּוּד לְחֵיקְלָא דְקוּדְשֶׁךָ בְּנִדְלַתְךָ׃ יְיָ דְבַר י יִתִּי בְּצַדִּיקְתֶּךָ מִן בְּגִלְל תּוֹשְׁבַתְחֵי תַקְוִין קְדָמִי אֹרְחָךְ׃ מְטוּל דְלִית בְּפִמְהוֹן דְרְשִׁיעֵי פִינוֹנוּתָא גּוּפִיהוֹן מְלִיין אִיתְרַגְּוּשְׁתָּא הִיךְ שְׂאוּל יא יב פְּתִיחַ גְּרוֹנְהוֹן לִישְׁנְהוֹן מְשַׁעְעִין׃ תִּייב לְהוֹן אֱלֹהָא וַתְּבַשְׁלוּן מִמְּלַכְתְּהוֹן פְּסִיגְעָא מְרַדִּיהוֹן אֲתַקַּל לְהוֹן אַרוּם מְרֵדוּ בְּמִימְרְךָ׃ וַיַּחְדּוּן יג כָּל מְסֻבִּין בְּמִימְרְךָ לְעֵלַם יִשְׁבַּחוּן וַתִּטְלִיל עַלְוִיהוֹן וַיְבַדְּחוּן בְּמִימְרְךָ רַחֲמֵי שְׁמֶךָ׃ מְטוּל דְאַנְתָּ תִבְרָךְ לְצַדִּיקָא יְיָ הִיךְ תְּרִיסָא רַעְנָא טְבָא תַכְלְלֵינִיה׃**

ואב **לְשֹׁבָא בְּנִינְתָא עַל כְּנָרָא דַתְּמַנְיָא נִימִין תּוֹשְׁבַתְתָּא לְדוּד׃ יְיָ לֹא בְרוּיְגְדָךְ תַכְסִינְנִי וְלֹא בְרִיתְךָךְ תִרְדֵי יִתִּי׃**

עין המסורה

(ז) דברי – ד': תה' הַג, כחג, נהד; טג"ב. **ומרמה** – ה': צפ' א;ט, תה' הַג, לוה; גה,יב,כד. **יתעב** – ד' בקמץ (בלישנא): יש' מט,ה, עמ' הַי; תה' הַג, קומ. **(ח) ואני** – ד' בטעמא (רביעי בראש פסוק) בסיפרא (בלישנא): תה' הַח,יז,טו; מא,יג, עגב. **ואני** – ס"ז ראשי פסוקים: ראה תה' ב'ה, **(י) בפיחה** – כ"ב (בלישנא): שמ' ד,טו; מ"א ז,לא; י"ד ל,דג; מ"ל ב'ו,ה, תה' הַי, יג, מש' טז,כג,כז; יט,כד; כ"ז; כ"ה; א"ב; ג,א; ל,ה,טז; מ,כג; ש"ה א,ב; איכה א,יח; ג,כט; קה' ו,ה, יג (פעמיים); דה"א ט,ז"ב. **פתוח** – ד': ב"במ' יט,טו; י"ד ה,טז; תה' הַי, איוב כטי,ט. **גרנם** – ג' (חסר ומלא, בלישנא): תה' הַי, קטו,ה; קמט,ו. **(יא) ממועצותיהם** – ב' כתב כן; דה' יא,ה, תה' הַי,א.

ו א (א) בנגינות – ג' מלא (בלישנא): תה' דא, ג; ו,א; ט,יג.

רש"י

'מעורבבים'. **(ז) איש דמים ומרמה** – זה עשו ורעה. **(ח) ואני אבוא ביתך** – להודות לך. **ברוב חסדך** – שהפלאת לי, להראותיני נקמה בהם. **(ט) שוררי** – עוייני, המצפים שנבגוד בך ותעובדי; **שוררי** – כמו 'אשורנו ולא קרוב' (במ' כד,יז). **(י) כי אין בפיחה נכונה** – נראים כאוהבים, והם אויבים. **קרבים הוות** – מחשבותם מרמה. **קבר פתוח גרונם** – לבלוע יגיע אחרים כקבר הכולע את הגוף. **יחליקון** – דברי חלקלקות. **(יא–ג) ממועצותיהם** – שהם יועצים על ישראל, ואז **ישמחו כל חוסי בך**, ואתה **תסך עלימו** – תגונן ותסוכך **עלימו. ויעלצו בך** – כשיראו אשר **אתה תברך צדיק** – יעקב ורעה. **כצנה** המקפת שלש רוחותיו של אדם, **רצון** – נחת רוח, 'אפימנט' בלעז, **תעטרנו** – תסובבנו, כמו 'ושאוּל ואנשיו עוטרים אל דוד ואל אנשיו' (ש"א כג,כז).

ו א (א) על השמינית – כנור של שמונה נימין, 'רשמִינית' שמו (ראה פס"ר

ראב"ע

(ז) תאבד. **איש דמים ומרמה** – הוא כמו "חץ שחוט לשונם מרמה"

מסורה קטנה

אִישׁ־דָּמִים וּמְרֹמָה יִתְעַב׃ יְהוָה׃ ד' ה' ג'

אֶשְׁתַּחֲוֶה אֶל־הֵיכַל־קְדוֹשְׁךָ בְּיַרְאֲתֶךָ׃ ד' בטע'

הוֹשִׁר לִפְנֵי דַרְכְּךָ׃ ל' הישר ק'

קָבַר־פְּתוּחַ גְּרוֹנָם לְשׁוֹנָם יַחְלִיקוּן׃ ד' ג' ל'

בְּרַב פְּשַׁעֵיהֶם הִדְיַחְמוּ כִּי־מְרוּ בָךְ׃ ל' ב' כ"ל כו' ל'

וַיַּעֲלֶצּוּ בְךָ אֹהֲבֵי שְׁמֶךָ׃ ל' ל'

יְהוָה פְּצֹנָה רְצוֹן תַּעֲטְרֵנוּ׃ ל' ל'

מזמור לדוד: ג' מל'

וּאֶל־בְּחַמַּתְךָ תִּיִסְרְנִי׃ ל'

תהלים

תהלהף ביד': "תישמנה" (יח' ו,ו), כמו "והאדמה לא תשם" (בר' מז,יט), וטעם **ממועצותיהם** – כי עצתם תפילם. **(יב) וישמחו**. טעם **ותסך עלימו** – בעבור שהזכיר **חוסי בך**; והמלה מפעלי הכפל, ובא הסמך בלא דגש על דרך "הקל מעליך" (שמ' יח,כב). **(יג) כי** – זה הפסוק דבק בעליון, כי "אוהבי שמך" ישמחו בך (לעיל,יב), בראותם שתדיח הרשעים **ותברך הצדיק**. יש אומרים (ראה רש"י): **תעטרנו** – מהבנין ה'נוסף', כמו 'עוטרים את דוד" (ראה ש"א כג,כו). והנכון, שהוא מהבנין ה'נוסף', על דרך 'יעשרנו המלך" (ש"א יז,כה), שהוא 'יעשירנו'. והוא יוצא לשנים פעולים; והפעול באמת הוא **רצון**, כי הקדוש ברוך הוא מעטיר **רצון** את הצדיק, הרי שהצדיק פעול במקצת מאת הקדוש ברוך הוא, שהוא עטור מן **הרצון**, גם 'את הרצון'; הוא פעול לבדו באמת.

ו א (א) למנצח על השמינית. **השמינית** – יש אומרים (פס"ר כא, ת"י ורש"י): כלי ניגון, יש לו שמנה יתרים; או פיוט, יש לו שמונה נעימות, על כן כתוב **בנגינות**; וזה על הנועם השמיני. **(ב) וי'**. הקרוב אלי, כי זה המזמור חברו דוד בחלותו ויחי מחליו (ע"פ יש' לח,ט), או היה דרך נבואה על ישראל, שהן בגלות כמו חולים, ואם על הדרך הראשון, גם התנבא דוד שיתרפא, כתפלת יונה: "אך אוסיף להביט" (יונה ב,ה). ובעבור העון יוכיח השם בתחלוואיו, כמו "בתוכחות על עון יסרת איש" (תה' לט,יב).

רד"ק

שלא ירצה להביט בפניו. **(ז) תאבד דברי כזב** – תאבדם מלפניך; וכן **איש דמים ומרמה יתעב יי'** – שהם נתעבים ונמאסים בעיניו. וכן הוא דרך הלשון, לדבר פעם לנכח ופעם שלא לנכח. **(ח) ואני** – הם נמאסים בעיניך, אבל **אני** אתיב לעיניך ולפניך, **ואבא ביתך ברב חסדך** שאני מקוה ממך, **ואשתחוה אל היכל קדשך ביראתך** – שהיא על פני. ופירוש **אל היכל**, כי המשתחוה לאל ישים ההיכל ומקום הקדש מוגמתו, וכנגדו משתחוה לאל. ופירוש **ביתך והיכל קדשך** – הוא הבית שהיה בו הארון. **(ט) יי'** **נחני בצדקתך** – זו היא תפילתי אליך, שתנחני **בצדקתך**, כלומר, שתסייעני ללכת דרך צדקה ומשפט ותנחני בה, ולא אכשל **למען שוררי** – שלא ישמחו בהכשלי, **הישר לפני דרכך**. **שוררי** – כמו 'אויבי'; והוא מגזרת 'אשורנו ולא קרוב' (במ' כד,יז), לפי שהוא מבט לרעה, כמו 'יהי שאול עויין את דוד" (ש"א יח,ט). וזו התפלה – להצילו משגיאות ומזדונות, כמו שאמר "מנסתרות נקני. גם מזדים חשך עבדך" (תה' יט,יג–יד). **הישר** – בא בתנועת היי"ד פ"א הפועל, שלא כמנהג נח"י הפ"א; וכמהו "היצא אתך" (בר' ח,יז). והכתוב הוא בוא"ו, על מנהג נח"י הפ"א. ובא בפתח עי"ן הפעל, כמו "הנחת יי' גבוריך" (ויאל ד,יא). **(י) כי אין בפיחה נכונה** – הוא טעם למה שאמר "למען שוררי" (לעיל,ט); **כי** הם אנשים שאין בפי אחד מהם **נכונה**, אלא מראים עצמם בפיחם כאוהבים וקרבים **הוות**, כלומר: רעות חושבים בלבם. **קבר פתוח גרונם** – כי מי שלא ישמר מהם, וישמע אותם שיחליקו **לשונם**, מדברים חלקות ונראים כאוהבים, יפול ב'קברם', והוא מחשבות לבם שהם לרע. וכנה הדברים ל'גרון' – כמו 'רוממות אל בגרונם" (תה' קמט,ו), כי מקצת האותיות יאמרו בגרון; גם כל הדבור תחלתו מהגרון, כי הקול יצא מהגרון ויגמר הדבור בפה. גם לפי שהגרון הוא פתוח אל הקרבים, שדמה אותם **לקבר**, אמר **גרונם**. ומלת **נכונה** – תואר לגקבה; והמתואר חסר, והוא 'אָמְרָה' או 'דְּרָהָה' וכן 'ומאכלו בריאה" (חב' א,טז); "כעדר הקצובות" (שה"ש ד,ב); "יענה עזות" (מש' יח,כג); והדומים להם. **(יא) האשימם** – יש מפרשים מלשון 'שממה': 'אשם' ו'שמש' בענין אחד. ויתכן לפרשו ענין 'אשם', ופירושו: **האשימם** בעצתם, כלומר, שלא יתכן ולא יזדמן להם מה שחשבו עליו; וזהו שאמר: **יפלו ממועצותיהם**. ובא בלשון 'אשם', כמו "אל השערה ולא יחטיא" (ש"ו כ,טז). **כי מרו בך** – בשנאתם אותי. ואתה צוית עלי להיות מלך, והם **מרו** את דבריך; מענין 'מריתם פיי' (במ' כו,יד). **(יב) וישמחו כל חוסי בך** – הפך האויבים, שאינם חוסיים בך. וכאשר תדיח אותם (ראה לעיל,יא), **ישמחו החוסיים בך ויעלצו בך**, כלומר: בעזרתך. וטעם **ותסך עלימו** – שתהיה עליהם כסוכה, שלא יזיקו להם האויבים. **ויעלצו** – העי"ן והלמ"ד בשוא. **(יג) כי אתה** – או יעלצו בך (ראה לעיל,יב), **כשתברך הצדיק** ותדיח את הרשע. **וכצנה**, שהיא עוטרת האדם סביב, כן תעטר הצדיק ברצונך; ומלת **תעטרנו** – מבנין קל; כמו 'עוטרים אל דוד ואל אנשיו" (ש"א כג,כו).

ו א (א) למנצח בנגינות על השמינית מזמור לדוד – כבר פירשנו טעם 'נגינות' ו'שמינית'; ושאר מיני הנגונים במזמור 'בקראי ענני" (ראה תה' ד,א), ויש מפרשים (ראה רש"י): כנור שהיו לו שמנה יתרים, ועל נגון **השמינית** נאמר מזמור זה. והדרש (מנחות מג,ב): על המילה, שנתנה בשמיני; וזה רחוק. והמזמור הזה, אפשר שאמרו דוד על חליו, ואפשר גם כן שנאמר על לשון בני אדם המדכה בחליים. כי הרבה מזמורים שהם תפלה ובקשה,

חברים דוד להיותם מזומנים לכל מתפלל; וכן דעתי בזה המזמור. ויש אומרים (ראה ראב"ע), כי נאמר על הגלות, כי ישראל בגלות כמו חולים ומדוכאים. **(ב) וי' אל באפך תוכיחני** – אם תוכיחני בעוני, **אל תוכיחני באפך**, כלומר: לאט, שאוכל לסבול, כמו שאמר ירמיהו הנביא: "יסרני יי' אך במשפט" וגו' (יר' יבד). **ואל בחמתך תיסרני** – כפל ענין במלות שונות, כמנהג הלשון.

ר' ישעיה מטרנאי

(ט) שוררי – עוייני, המעיינים בי ומצפים יום שברי. **הישר** – בבלס' ה'יצא אתך" (בר' ח,יז). **(י) כי אין בפיחה** – שלכל אחד ואחד מ"שוררי" (לעיל,ט) **נכונה. הוות** – מחשבות רעות. **(יא) האשימם** – לשון "שממה" (שמ' כג,כט); כמו "תאשם שומרון" (הו' יד,א). **(יב) ותסך** – תגן **עלימו**; כמו "כי אתה סכת (בנוסחנו: שכת) בעדו" (ראה איוב א,י). **(יג) כצנה** – אחד מכלי המלחמה, שדומה למגן ומסכב את האדם משלשת צדדיו. **רצון תעטרנו** – רצון טוב תסובבה; כמו "ושאוּל ואנשיו עוטרים את דוד" (ראה ש"א כג,כו).

ו א (א) למנצח – מזמור זה חיברו דוד ומסרו **למנצח** בניגונים, **על** נועם פיוט שתחלתו **השמינית**. **(ב) אל באפך תוכיחני**. תפילה זו התפלל דוד על אויביו.

ר' מנחם המאירי

לא,יח), רוצה לומר: גדל עמי. והוא כענין **לא יתיצבו הלולים** וגו', וכן: **תאבד דוברי כזב**. **(ח) ואני ברוב חסדך** וגו'– כלומר: אע"פ שאיני ראוי לכך, מצד **חסדך** הנטוי עלי **אבא ביתך** – שהוא משל על הקירוב הגדול; רוצה לומר, שתקרבני אליך לנשאני ביתר, ממה שאין ראוי לי. ושמה תאמר שאנשא נפשי על זה ואתגאה, כשאר בני אדם כשהם זוכים במעלה? לא, אבל **אשתחוה אל היכל קדשך**. **ביראתיך** – רוצה לומר: עם היות יראתך על פני, ואפשר שרמז בענין **אבא ביתך** – השגתו בחכמה העליונה, הנמשלת לבית; כדכתיב "אחר ובנית ביתך" (מש' כד,כז), וכן "ירויין מדשן ביתך" (תה' לו,ט). **(ט) ואמר: יי' נחני בצדקתך** – כלומר, שתסייעני ללכת בדרך ישרה ובדרך צדקה ומשפט. ואמר: **למען שוררי** – פרשו בו (ראה ראב"ע ורד"ק), שלא ישמחו ברעתי. אבל אצלי לפרש: זה שאני צריך להתחנן לפניך שתולכני בדרך ישרה, עם היות הבחירה בידך, הוא בסבת אויבי, שמטרידים אותי במלחמותיהם עד שאין לי פנאי לבעוד עבודת תורתך כראוי; ומתוך כך אני מבקש עזר אלהי, שלא תמנעני טרדתם מעבודתך ולא תביאני להתיאש ולפנות אחר הזמן; והוא ענין **הישר לפני דרכך**. **(י) כי אין בפיחה נכונה** וגו' – רוצה לומר: בפיו של אחד מאותן האויבים **אין נכונה**, ואין אדם יכול לבטוח בדבריהם. וקרבים **הוות** – רוצה לומר, שלפעמים נראין כאוהבים בדבריהם, ומבטיחים אותי להיות רוחם נאמנה אתי ולבלתי השתדל ברעתי, וקרבים **הוות** – כלומר: ובלבם חושבים רעות; **והוות** – לשון שבר. **קבר פתוח גרונם** – לבלוע כל חיל בני אדם, **כקבר הפתוח** לקבור בני אדם שם; ויחליקון **לשונם** בחלקת אמריהם, ואחר כן ילכדו אותם ברשתם. **(יא–יב) האשימם אלהים** – נראה לי: העמידם בחוקת אשמים; רוצה לומר, שיכירו כל בני אדם בענשם; ובלעז 'פאיאיאלש' – קולפאבליש'. או פירושו: החטיאם ממחשבתם – ובלעז 'פאיפליראילש' – ואל יפלו **ממועצותיהם**. **וברוב פשעיהם הריחמו כי מרו בך** – כלומר: **בך מרו** ולא בו, שאני לא מלכתי מעצמי, כי אתה המלכתני; כענין 'ונחננו מה כי תלינו עלינו" (שמ' טו,ז), ואז, כנפלים **ממועצותיהם, ישמחו כל חוסי בך**. **ותסך עלימו** – מזיז רעתם. **(יג) כי אתה** – ברחמיך, **תברך צדיק; וכצנה** – שהיא עומדת ומקפת הנושאה, כן תעמוד ותקיף **הצדיק** ברצונך. **וצנה** הוא מגן, מקיף האדם משלשת צדדיו; ובלעז 'שרגא'. **ותעטרנו** – ענין 'חקף', כמו 'עוטרים אל דוד ואל אנשיו" (ש"א כג,כו). **ורצון** – פיוט ונחת רוח; ובלעז 'אפאגמנט'.

^[1]

ו תהלים

ג חֲנַנִי יְהוָה כִּי אֲמַלֵּל אֲנִי

ד וַנִּפְשֵׁי נִבְהַלָה מְאֹד

ה שׁוֹבָה יְהוָה חֲלֻצָה נַפְשִׁי

ו כִּי אֵין בַּמּוֹת זִכְרָךְ

ז יִגְעַתִּי׃ בְּאַנְחֹתַי אֲשַׁחֶה בְּכָל־לַיְלָה מִטְּתִי

ח עֲשֵׂשָׁה מִפֶּעַס עֵינָי

ט סוֹרוּ מִמֶּנִּי כָּל־פְּעֻלֵי אֶוֹן

י שְׁמַע יְהוָה תַּחֲנִנָתִי

יא יִבְשׁוּ׃ וַיִּפְהַלּוּ מְאֹד כָּל־אֵיבֵי

מסורה קטנה

רַפְּאֵנִי יְהוָה כִּי נִבְהַלּוּ עַצְמֵי׃

וְאֶת יְהוָה עַד־מָתִי׃

הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חֲסֶדְךָ׃

בְּשָׂאוֹל מִי יוֹדֶה־לָּךְ׃

בְּדַמְעֹתַי עֲרֵשִׂי אֲמַסֶּה׃

עֲתָקָה בְּכָל־צוֹרְרֵי׃

כִּי־שָׁמַע יְהוָה קוֹל בְּכִיִּי׃

יְהוָה תַּפְּלֹתַי יִקַּח׃

יִשְׁבּוּ יִבְשׁוּ רַגְעֵ׃

[ח] ואתה ק'

[ח] בטעם ל'

ב'

ל'

ב'

ל'

ז' חס'

מסורה קטנה

רַפְּאֵנִי יְהוָה כִּי נִבְהַלּוּ עַצְמֵי׃
וְאֶת יְהוָה עַד־מָתִי׃
הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חֲסֶדְךָ׃
בְּשָׂאוֹל מִי יוֹדֶה־לָּךְ׃
בְּדַמְעֹתַי עֲרֵשִׂי אֲמַסֶּה׃
עֲתָקָה בְּכָל־צוֹרְרֵי׃
כִּי־שָׁמַע יְהוָה קוֹל בְּכִיִּי׃
יְהוָה תַּפְּלֹתַי יִקַּח׃
יִשְׁבּוּ יִבְשׁוּ רַגְעֵ׃

מסורה קטנה

(ג) חנני בעבור שמצא רבי משה הכהן **אמלל** – פתח, אמר כי איננו שם התאר; רק הוא חסר, כמו "ונשאר (בנוסחנו: ונאשאר) אני" (יה' טח), שהנכון 'ונשארתי', על דרך "אני הגבר ראה עני" (איכה ג,א), "חנני יוסיף על ימין" (יש' לח,ה); ונכון הדבר. **נבהלו עצמי** – שהם מוסדי הגוף, ולא ירגישו; וכאילו הרגישו מכובד החולי. והנה **עצמי** – כנגד הגוף. **(ד) ונפשי** – שהיא קשורה בגוף, **נבהלה** יותר מהגוף, על כן מלת **מאד**. **עד מתי** – תהיה נפשי נבהלת, כי אין כח בה לסבול. **(ה) שובה** – שישוב מחרון אפן; **ולמען חסוך הושיעני** – מחליי, לא כאשר אמר יחזקיהו (ראה יש' לח,ג), **(ו) כי** – הִקְשָׁה עלי מאד במותי, שלא אוכל להזכיר בלשוני ולא אודה לך בגלוי. **(ז) יגעתי** – יספר רוב חוליו ואנחותיו. **ואשחה** – כמו "כאשר יפרש השוחה לשחות" (יש' כה,יא), **ומטתי** – פעול, והטעם: ממני בכייתיי; על דרך "ונשמה לא נשארה בי"

תהלים

(דנ' יז), ויש אומרים (השרשים: 'שחה'), כי **אשחה** – תרגום 'ארחץ' בארמית. **(ח) עששה** – מגזרת "עש יאכלם" (יש' ג,ט), וטעם: בעבור שהוא רואה בחליו אויביו שמחים, וזה טעם **מכעס**. ואלה אויביו מבקרים אותו לראות נקמתם, על כן אחריו: "סורו ממני" (להלן,ט), ומלת **עתקה** שבה אל **עיני**: מרוב הבכי. וטעם **בכל צררי** – בעבור **כל צררי**; ורבים כמוהו. **(ט) סורו**. 'צוררי' (ראה לעיל,ח) הם **פועלי און**, הפך פֿעלו. **(י) שמע** – מודה כי השם רפאו מחליו, לא הרופאים; בעבור שהתחנן אליו. וטעם יקח – יקבל; או: יקחנה תחת עולה. **(יא) יבושו** – הם, בראותם חיותי, ויחלו הם, על כן **ויבהלו** – כנגד "נבהלו עצמי" ו"נפשי נבהלה מאד" (לעיל,ג,ד). **ישוּבו** – ינחמו, או: יבקשו שלומי.

רד"ק

(ג) חנני יי' כי אמלל אני – תואר, ואע"פ שהוא פתוח; וכמוהו "לב הותל הטהה" (יש' מד,ב), והוא ענין חלישה וכריתה, כמו: "היהודים האמללים" (נחמ' ג,לד); "אמללה יולדת השבעה" (יר' טו,ט); והדומים להם. **כי נבהלו עצמי** – רוצה לומר: הגוף, ואמר: **עצמי** – שהם יסוד הגוף; או אומר כן על כאב העצמות. **(ד) ונפשי נבהלה** – עצמי נבהלו (ראה לעיל,ג) **ונפשי נבהלה מאד**, לפחדתי ולדאגתי שאמות מזה החולי. **ואתה** – כתוב בלא ה"א וקרי בה"א, ואחד הוא; כי נמצא בלא ה"א: "ואם כבה את עושה לי" (במ' יא,טו). **עד מתי** – **עד מתי** תדכאני בחלאים ולא תרפאני. **(ה) שובה יי' חלצה** – מלרע; והם חמשה מלרע, וזה אחד מהם. ופירושו: שוב מחרון אפך (ע"פ שמ' לביב) עליו. **חלצה נפשי** – שלא אמות מן החולי. **הושיעני למען חסוך** – לא בצדקתי, כי ידעתי כי אני חייב. **(ו) כי אין במוות זכרך** – אם אמות, לא אוכרך **במוות** ולא אודה לך **בשאוּל**, כמו שאודה לך אם תרפאני, שאודה לך לעיני כל; כמו שאמר חזקיהו: "כי לא שאול תודך מות יהלך" (יש' לח,יח); ואמר דוד: "לא אמות כי אחיה ואספר מעשה (בנוסחנו: מעשי) יה" (תה' קיח,י). כי הגוף אחר צאת הנשמה – כאבן, והוא יורד שאול; אבל הנשמה תעלה, ותודה ותשבח לעד בלא הפסק. אבל מתאנה הצדיק לחיות, לעשות רצון האל בעודו חי, ולהרחות שבר הנשמה לעולם הבא. **(ז) יגעתי באנחותי** – כי אני נאנח ודואג על חליי ובוכה, עד **שאשחה בכל לילתי מטתי**; כי **בלילה** יכבד החולי, ויאנח ויבכה על חליו. אה יבכה בלילה, שבני הבית ישנים, ואין רואה אותו. והנה הוא יגע מהאנחה ומהבכי. ומה שאמר **אשחה ואמסה** – הוא על דרך גזמא והפלגה. ופירוש **אשחה** – מן "כאשר יפרש השחה לשחות" (יש' כה,יא); או מתרגום "וירחץ פניו" (בר' מג,לא); "ואסחיו". ופירוש **אמסה** – מן "המסיו את לב העם" (יהו' יד,ח); "ותמס כעש המודר" (תה' לטיב); אלה הם מנחי הלמ"ד מבני 'הפעיל'. ויש מפעלי הכפל מזה הענין רבים, כמו "המסו את לבבנו" (דב' א,כח); "וימס לבב העם" (יהו' ז,ה). **(ח) עששה מכעס עיני** – מגזרת "עש יאכלם" (יש' ג,ט); כאלו אמר 'רקבה'. והטעם, שאני בוכה מן **הכעס** שאני כועס על אויבי השמחים לחליי, ופירוש **עתקה** – מן "וצור יעתק ממקומו" (איוב יד,יח); ו**עששה ועתקה** הוא על דרך הפלגה וגזמא. ופירוש **בכל צוררי** – בעבור **כל צוררי**. ויש מפרשים (ראב"ע)**עתקה** – נתישנה, מן תרגום "ישן" (וי' כה,כב); "עתיק". **(ט) סורו ממני** – בחיותו מחליו יאמר זה; או בחליו, ומדבר על העתיד ברוח הקדש. וכן כל אדם חולה המתפלל בזה המזמור יוכל לומר זה, כי בטוח הוא כי האל ישמע תפלתו, אם יתפלל בלב נשבר ונדכה (ע"פ תה' נא,יט). **(י) שמע יי'**. יקח – כמו 'לקח'. וטעם יקח – בזאת העת ובכל עת, **תפלתי** אליו – יקבלני ברצון. **(יא) יבשו ויבהלו** – בהרפאי **יבושו ויבהלו מאד כל איבוי** שהיו מקוים מיתתי. **ישבו יבשו רגע** – כשיראו שלא עלתה מחשבתם, **ישוּבו** אלי להיות בשלום עמי, ובאותו **רגע** יהיה להם בשת ממני.

ר' ישעיה מטראני

(ג) אומלל – כמו "האמללים" (נחמ' ג,לד). **(ז) אשחה** – לשון ליכלוך וטינוף, כמו "סחי ומאוס" (איכה ג,מה) כלומר: אטנף ואלכלך אותו בדמעות. **אמסה** – אלהלח אותו וארטיבנו בדמעות, עד שנראה כאילו מתמסמס. **(ח) עששה** – מלשון "יאכלם עש" (יש' נא,ח); והוא מין תולעת שאוכל הבגדים ומבלה אותם. כלומר: כלתה **ועששה עיני** כשביל **הכעס**. **עתקה** – מלשון "עתיק יומין" (דנ' ז,ט); כלומר: נזקנה ונתיישנה,

שאינה רואה אלא בכהייה. **(ט) סורו ממני כל פעלי און** – שמעתה לא תוכלו לי, כי כבר **שמעו יי' קול בכיי**. **(יא) יבושו רגע** – מלשון "עוד ארגיעה לשון שקר" (מש' יבי,ט), שפתרונו: אשקיטנה ואשתיקנה, שלא יוכל לדבר; גם הִקָּה יבושו בשת (ע"פ יש' מב,יז), ויעמדו בשתיקה ובדממה.

ר' מנחם המאירי

(ג) ואומלל – תואר, ופירושו: נכרת. כלומר: **חנני יי'**; וה'חנינה' תיחס לעשיית האדם בהטבה יותר, ממה שאין חוק הדין עליו, כלומר: אע"פ שאני מתבונן שהכל ביושר, לרוב חטאי, אתה אלהי **חנני**, כי נכרת וחלוש **אני**, ודל אני, ואיני יכול לסבול עוד; והוא ענין **רפאני יי' כי נבהלו עצמי** – רוצה לומר: גופי נבהל לרוב כאבו. והזכיר העצמות במקום כל הגוף, כי הם יסוד הגוף ובניינו. ו'יבהלו' הוא ענין "קצתה" (יר' ה,טו). **(ד) וענין ונפשי נבהלה מאד** – רוצה לומר: לדאגת המיתה. **ואתה יי' עד מתי** – כלומר: **עד מתי** תאריך חליי ותדכאני בייסוריך אלו! **(ה) ואחר** שהתפלל על רפואת הגוף, הודיע שרוב כאבו – על חטאיו ועל יראת עונש נפשו. ואמר: **שובה יי'** – כלומר: מחרון אפך (ע"פ שמ' לביב), **וחלצה נפשי** – והוא ענין הצלה, כמו "הצילה נפשי" (תה' קכב). **הושיעני למען חסוך** – כלומר, כי ראוי ומחוייב אני בכך, אבל **למען חסוך** הצילני. וכל זה דרך יודי, שהיה מתודה ומודה על רוב חטאיו. ודרך **הכנעה** לאל אמר, שצריך לו עזר אלהי וחסד עליון להחיותו, לכפר חטאיו. והודיע, שתכלית כוננו בהיותו מבקש על חייו, הוא לתכלית הצלחת נפשו; והוא – להיותו, בעוד בחיים חיותו (ע"פ יה' ז,יג), מתמיד בעבודת האל, עד שתעלה נפשו מעלה מעלה, ארח חיים למעלה למשכיל (ע"פ מש' טו,כד). **(ו) והוא** אמר: **כי אין במוות זכרך** – כלומר: אם לא טרח האדם בחייו לעבודת האל, אין לו פנאי בזה אחר המוות. וכן ענין **בשאוּל מי יודה לך** – כלומר: אם לא טרח בחייו. **ההמות והשאוּל** – הנה הוא ענין האבדון; כלומר: מי שלא עבד האל בחייו – והוא מִפֶּת האובדים והנדרים במקום צלמות ולא סדרים (ע"פ איוב י,כב), לא יוכלו עוד לזכור האל; על דרך אמרם (ע"ז ג,א), מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת; וכן: מי שטרח ביבשה יאכל בים. והוא לרוב עֲנָתוֹ וכוֹחַתוֹ עצמו והקוֹיָקוּ נפשו להחיותו בכלל החטאים – אע"פ שהתשובה מצלת אף בדכדוכה של נפש (ראה ירוש' חגיגה ב,א [ע,ג]), ובשעת מיתה, מכל מקום היא תשובה פחותה, עד שלרוב תשוקתו לרדקה בו היא אצלו כאין; והיה מבקש על חייו – להתמיד בעבודת האל בחייו, עד שיבא לתכלית השלמות. **(ז) ואמר** לרוב צרתו: **יגעתי באנחותי** – כלומר: נלאתי לסבול דאגתי **ואנחותי** על חליי. **אשחה בכל לילה מטתי** – כלומר: אבכה, עד שלרוב דמעני אני **אשחה מטתי בכל לילה**, שהוא עת הכבדת החלי. **ואשחה** פירושו: ארחץ, מלשון "ירחץ במים" (דב' כג,יב), שחרגומו: "סחי במיא" (ת"א). ויש מפרשים: לשון "מי שח" (יח' מו,ה); "כאשר יפרש השוחה לשחות" (יש' כה,יא); ונאמר כן דרך הפלגה. והוא בעצמו ענין **בדמעתי ערשי אמסה** – כלומר, שמרוב דמעני ימס הערש. ויש מפרשים: **אשחה** – כמו 'אמאיס', מלשון "סחי ומאוס" (איכה ג,מה); רוצה לומר: אמאיסנה מרוב נגעיו, ויורה זה, מה שלא הזכיר בה לשון 'דמעה'. **(ח) ועששה** – כמו 'רְקָבָה', מלשון "עש יאכלם" (יש' ג,ט); וכמוהו "ועצמי עששו" (תה' לא,יא). ויש לזעזים כמו "כהתה" (דב' לד,ז), ומפרשים אותו מלשון 'עששית' (ראה רש"י), שאין האור שבתוכו מאיר אלא מאחר מחיצה. **ועתקה** – יש מפרשים (ראה רש"י) מלשון "עתיק" (דנ' ז,יג), כלומר: נזקנה; והענין, מצד שהוקנה תְּכָהָה העינים ותכבידם. ויש מפרשים אותו (ראה מחברת: 'עתק') כמו 'ענתק', כלומר: כאלו נעתק ממקומו. ואמר **בכל צוררי** – פירושו: בעבור **כל צוררי**; והוא, שאחר הודאתו לאל על רפואתו והזכירו תפלתו שהיה מתפלל בחליו, זכר השמחה שהיו אויביו שמחים בצרתו ובמחשבת מיתתו; ועל ידי זה הזכיר צרותיון שהיו מְצַרִים ומְרַיַעים לו, ואמר, שכהתה עינו בכל צורריי; רוצה לומר: ברוב הצרות שמצרים לו. **(ט) ואמר** דרך בטחון באל: **סורו ממני כל פועלי און** – כלומר: השמחים בצרתי; כי לא יועיל לכם התנַלְכֵם עלי ועל זרעי, **כי שובו יי' וגו'**. **(י) ויקח** – כמו 'יקבל'. **(יא) יבושו ויבהלו** – ברפואתי. **ישוּבו** – ממשחבתם ו**יבושו** ממועצותיהם (ע"פ תה' ה,יא) **כרגע**. ויש לפרש כל המזמור על ענין הגלות, שישראל בתוכו כחולים ומדוכאים, ו"סורו ממני" (לעיל,ט) וגו' – רומז לזמן המשיח, שיגער במלכי האומות המְצַרִים לנו.

^[1] חֲנַנִי יְהוָה כִּי אֲמַלֵּל אֲנִי

^[2] וַנִּפְשֵׁי נִבְהַלָה מְאֹד

^[3] שׁוֹבָה יְהוָה חֲלֻצָה נַפְשִׁי

^[4] כִּי אֵין בַּמּוֹת זִכְרָךְ

^[5] יִגְעַתִּי׃ בְּאַנְחֹתַי אֲשַׁחֶה בְּכָל־לַיְלָה מִטְּתִי

^[6] עֲשֵׂשָׁה מִפֶּעַס עֵינָי

^[7] טוֹרוּ מִמֶּנִּי כָּל־פְּעֻלֵי אֶוֹן

^[8] שְׁמַע יְהוָה תַּחֲנִנָתִי

^[9] יִבְשׁוּ׃ וַיִּפְהַלּוּ מְאֹד כָּל־אֵיבֵי

^[10] רַפְּאֵנִי יְהוָה כִּי נִבְהַלּוּ עַצְמֵי׃

^[11] וְאֶת יְהוָה עַד־מָתִי׃

^[12] הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חֲסֶדְךָ׃

^[13] בְּשָׂאוֹל מִי יוֹדֶה־לָּךְ׃

^[14] בְּדַמְעֹתַי עֲרֵשִׂי אֲמַסֶּה׃

^[15] עֲתָקָה בְּכָל־צוֹרְרֵי׃

^[16] כִּי־שָׁמַע יְהוָה קוֹל בְּכִיִּי׃

^[17] יְהוָה תַּפְּלֹתַי יִקַּח׃

^[18] יִשְׁבּוּ יִבְשׁוּ רַגְעֵ׃

^[19] [ח] ואתה ק'

^[20] [ח] בטעם ל'

^[21] ב'

^[22] ל'